

**Niezwykłe historie
zwykłych ludzi.
Archiwa Rodzinne
Niepodległej**

Leszno 2023

19 **KATYŃ** 40

STOWARZYSZENIE ZRZESZAJĄCE RODZINNYCH
JĘNCÓW POLSKICH INTERNOWANYCH W
KOZIELSK, STAROBIELSK, OSTASZK
ZAMÓRDOWANYCH W KATYNI
I INNYCH MIEJSCACH NA TERENIE

Przedmowa

Archiwum Państwowe w Lesznie od 2019 r. realizuje ogólnopolski projekt „Archiwa Rodzinne Niepodległej”. W 2020 r. w ramach podejmowanych przez nad działań przygotowano wystawę i katalog pod hasłem „Niezwyczajne historie zwykłych ludzi. Archiwa Rodzinne Niepodległej”. Projekt ten spotkał się z dużym zainteresowaniem lokalnej społeczności, co dało impuls do prowadzenia dalszych działań. Przez następne lata, mimo pandemii, archiwum gromadziło kolejne materiały. Zintensyfikowanie prac nastąpiło w roku bieżącym. Pozwoliło to na przygotowanie drugiej wystawy i katalogu. Stało się to możliwe dzięki kolejnemu gronu darczyńców i uczestników projektu. Składam serdeczne podziękowania wszystkim osobom, które zechciały podzielić się z nami swoimi zbiorami, a w szczególności Robertowi Walkowiakowi, Wojciechowi Ratajczakowi, Elżbiecie Hejnowicz-Wojciechowskiej, Barbarze Kaczmarek, Krystynie Motylewicz, Tadeuszowi Karolczakowi, Marcinowi Majewskiemu, Jolancie Denesiuk.

Dziękuję także pracownikom Archiwum, mgr Alicji Bodylskiej, która odpowiadała za koordynację i przygotowanie wystawy i katalogu oraz Mateuszowi Gano za wykonanie skanów.

Oddając w Państwa ręce kolejne wydawnictwo poświęcone Archiwom Rodzinnym, zachęcam do zapoznania się z indywidualnymi historiami, które są świadectwem działalności mieszkańców południowo-zachodniej Wielkopolski. Dzięki tym historiom wzbogacamy swoją wiedzę i zachowujemy ją dla przyszłych pokoleń.

dr Elżbieta Olender

dyrektor

Archiwum Państwowego w Lesznie

Wstęp

Od czterech lat Archiwa Państwowe w całej Polsce realizują projekt Archiwa Rodzinne Niepodległej. Akcja, która ma na celu promowanie i pokazanie szerszemu gronu rodzinnych zbiorów i pamiątek, zaowocowała wieloma wystawami i publikacjami. Pokazała, że przechowywane w domach materiały to wyjątkowe świadectwa naszej wspólnej historii.

Archiwum Państwowe w Lesznie uruchomiło punkt konsultacyjny, gdzie można uzyskać pomoc i poradę na temat sposobów prowadzenia domowego archiwum oraz zabezpieczenia i konserwacji rodzinnych pamiątek. Prowadzimy lekcje, wykłady i warsztaty związane z genealogią oraz domowym archiwum. W 2020 r. powstała pierwsza wystawa i katalog „Niezwykłe historie zwykłych ludzi. Archiwa Rodzinne Niepodległej”, których prezentacja ze względu na pandemię odbyła się dopiero w 2022 r.

„Niezwykłe historie zwykłych ludzi. Archiwa Rodzinne Niepodległej. Edycja 2023” to już nasze drugie spotkanie z historią zapisaną na fotografiach i dokumentach z rodzinnych archiwów. Wystawa składa się z 12 kolekcji rodzinnych. Jedenaście zostało przekazanych przez twórców lub ich rodziny i po uprzedniej konserwacji, zostały zdigitalizowane i przechowywane są w formie cyfrowej, a oryginały wróciły do właścicieli. Jedna kolekcja – Jana Majorczyka, znajduje się w zasobie Archiwum. Na wystawie i w publikacji wykorzystano także materiały z zasobu leszczyńskiego archiwum (APL) i zbiorów Muzeum Okręgowego w Lesznie (MOL). Katalog wzbogacony o biogramy, stanowi uzupełnienie wystawy.

Projekt Archiwa Rodzinne Niepodległej udowodnił, iż domowe archiwa pozwalają nam poznać historię z innej perspektywy, oczami naszych przodków. Liczę, że wystawa, jak i cały projekt, będą inspiracją do odkrywania i dokumentowania rodzinnych historii.

Alicja Bodylska

Kolekcja Tomasza Adamczewskiego *(oprac. Alicja Budyńska, Robert Walkowiak)*

Tomasz Adamczewski urodził się 9 września 1896 r. w Czerwonej Wsi. Był synem Stanisława i Franciszki z d. Dziadkowiak. Jego ojciec był w tym czasie rządcą w Czerwonej Wsi (gmina Krzywiń) oraz Wonieściu (gmina Śmigiel).

Ukończył szkołę powszechną i wyuczył się zawodu ślusarza.

Po wybuchu Powstania Wielkopolskiego, w lutym 1919 r. jako ochotnik wstąpił do formującej się Wielkopolskiej Eskadry Lotniczej na lotnisku Ławica (obecnie Poznań). Do jego zadań należało przygotowywanie maszyn do lotów i zabezpieczanie lotniska.

Służył w II Wielkopolskiej Eskadrze Lotniczej (od wiosny 1920 roku jednostka nosiła nazwę 13. Eskadry Myśliwskiej). Nie był wtedy lotnikiem, pełnił tylko funkcję sierżanta sztabowego. Wraz z eskadrą uczestniczył w Powstaniu Wielkopolskim oraz wojnie polsko-bolszewickiej.

Tomasz Adamczewski w mundurze, II poł. lat 20. XX w.

Wesele Michaliny Adamczewskiej (siostry Tomasza) i Antoniego Beiserta. Tomasz Adamczewski stoi czwarty od lewej, Czerwona Wieś 1932 r.

Tomasz Adamczewski, ok. 1960 r.

Nr. 112.
Kriewen am 12. September 1896.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der

Persönlichkeit nach _____

_____ da tannt,

Der Vogt Stanisław (Stanisław)
Adamczewski _____

wohnhaft zu Rothdorf _____

_____ Kaspeloff Religion, und zeigte an, daß von der

Changblka Adamczewska geb.

nenka Giedakowicz, geboren

Julian, _____ Kaspeloff Religion,

wohnhaft zu _____

zu Rothdorf im Jahre _____

am _____ 12. September des Jahres

tausend acht hundert neunzig und _____

um _____ Uhr ein Kind männlichen

Geschlechts geboren worden sei, welches _____

_____ Vornamen _____

erhalten habe _____

Vorgelesen, genehmigt und _____

Stanisław Adamczewski _____

Der Standesbeamte.

We wrześniu 1920 r. został rozkazem szefa Lotnictwa Naczelnego Dowództwa przeniesiony do Szkoły Lotniczej i rozpoczął szkolenie w Szkole Pilotów w Bydgoszczy. Placówka prowadziła w tym czasie podstawowy kurs pilotażu.

Po szkoleniu został pilotem 4. pułku lotniczego w Toruniu. Awansował do stopnia starszego sierżanta.

Uchwałą Rady Państwa z dnia 26 lipca 1962 r. otrzymał Wielkopolski Krzyż Powstańczy.

W 1921 r. w Bydgoszczy ożenił się z Walerią z d. Jaskulską. Mieli czworo dzieci Halinę (ur. 1920 r.), Henryka (ur. 1924 r.), Janinę (ur. 1925 r.) i Tadeusza (ur. 1926 r.). Mieszkał w Bydgoszczy i tam był współzałożycielem i pierwszym sekretarzem Bydgoskiego Klubu Seniorów Lotnictwa, który powstał 13 maja 1961 r.

Tomasz Adamczewski zmarł 13 czerwca 1966 r. w Bydgoszczy i tam został pochowany.

Gauz- No.	Leistende No. der Seelen- zahl.	Vor- und Zunamen der männlichen und weiblichen Personen.	Stand, Gewerbe oder sonstiger Nahrungs- Erwerb.	Datum der G e b u r t.	Taa. Monat. Jahr.	Datum der mit Erfolg gefohe- nen Schul- Pfeife- prüfung.	Reli- gion.	Be- seiz- thel.	Gedurft- mit des
									Ort.
1		Pyndelke Anna	Wirtin	27	4	81			Off. Schilling
2		Tomerath Johann	"	27	2	83			H. L. Luch
3		Hoffmann Johann	"	17	8	82			H. L. Luch
4		Barminsch Johann	"	"	"	74			" Luch
5		Barminsch Maria	"	"	"	74			" Luch
1		Adamerowin	Knecht	8	5	63			H. L. Luch
2		" Langenka	Lehrer	24	1	63			" Luch
3		" Klein	Lehrer	3	4	90			" L. Luch
4		" Rappmann	"	21	11	91			" L. Luch
5		" Ruppert	"	31	11	93			" L. Luch
6		" Ruppert	"	6	9	96			" L. Luch
7		" Ruppert	"	9	10	98			" L. Luch
8		" Ruppert	"	9	8	98			" L. Luch
9		" Ruppert	Lehrer	11	10	91			" L. Luch
10		" Ruppert	"	29	9	96			" L. Luch

[illegible]

Kolekcja rodziny Frankiewiczów *(oprac. Alicja Bodylska, Wojciech Ratajczak)*

Franciszek Frankiewicz urodził się 20 listopada 1874 r. we wsi Kotowo (dziś w granicach Poznania) w rodzinie rolnika Józefa Frankiewicza (1828–1906) i Józefy z d. Wiciak (1847–?).

Franciszek Frankiewicz podczas
I wojny światowej 1914–1918

W lipcu 1897 r. w Komornikach poślubił Marię Dolatę urodzoną 1 grudnia 1879 r., córkę Andrzeja (1825–1898) i Franciszki z d. Dolata (1844–1927). Jeszcze w tym samym roku przeprowadził się z rodzinnego Kotowa do Komornik, gdzie w wyniku emigracji do Stanów Zjednoczonych wszystkich dziesięciu braci żony przejął na własność gospodarstwo teścia.

W Komornikach przyszyły na świat pierwsze dzieci młodego małżeństwa: Stanisława (1898–1898) i Pelagia (1899–1971). Po narodzinach drugiej córki Franciszek prawdopodobnie sprzedał odziedziczone gospodarstwo. Trzecia córka – Bronisława (1901–1945) urodziła się już w folwarku Kokeczynowo. Czworo kolejnych dzieci rodzi się w Murzynowie Leśnym. Są to: Władysław (1903–1904), Bolesława (1905–1998), Stefan (1906–2004) oraz Zofia (1909–1985). W dzierżawionym przez Franciszka folwarku w Żabikowie (obecnie w granicach Lubonia) przyszły na świat ostatnie dzieci jego i Marii: Marian (1911–1947) i Joanna (1913–1996).

Po wybuchu I wojny światowej Franciszek najpewniej jeszcze w 1914 r. dostał powołanie do niemieckiej armii. Walczył na Litwie. Maria z dziećmi przebywała w tym czasie na zachodzie Niemiec. Latem 1917 r. Frankiewiczowie sprowadzili się do Leszna.

W grudniu 1918 r., w przeddzień wybuchu Powstania Wielkopolskiego, Franciszek wstąpił do tworzącej się Straży Ludowej. Wobec narastania niemieckich represji, konspiracyjnie zdecydowali się na stopniowe opuszczanie miasta. Pierwsza powstańcza grupa, do której należał Franciszek, dotarła do Kościana. Powstańcy następnie wyruszyli pod Lipno, które próbowali zdobyć. Tam też 11 stycznia 1919 r. Franciszek Frankiewicz zginął. Jego ciało zostało przewiezione do Kościana, gdzie kilka dni później w czasie wspólnego pogrzebu z Franciszkiem Masztalerzem (pierwszym kościanianinem, który zginął w powstaniu) spoczął na tamtejszym cmentarzu. Ich groby zapoczątkowały kościańską kwaterę powstańców wielkopolskich. Pośmiertnie w 1937 r. Franciszek Frankiewicz został odznaczony Medalem

Zdjęcie ślubne brata Marii Frankiewicz – Stanisława Dolaty (1872–1953) i Maryanny Zielinskiej (1876–1965), Milwaukee (Wisconsin, USA), 23 stycznia 1901 r.

Stefan, Bolesław i Zofia Frankiewiczowie, ok. 1914 r.

I Komunia św. Joanny i Mariana Frankiewiczów, Leszno, I poł. lat 20 XX w.

Zofia Frankiewicz (siedzi druga od prawej), Leszno, II poł. lat 20. XX w.

Stefan Frankiewicz w czasie obowiązkowej służby wojskowej, lata 20. XX w.

Niepodległości, a rok później w 1938 zamieniono to odznaczenie na wyższe i przyznano mu Krzyż Niepodległości.

Owdowiała Maria, zmuszona utrzymać dorastające dzieci i swoją matkę, z którymi mieszkała w kamienicy na rogu alei Krasieńskiego i placu dr. Jana Metziga w Lesznie, otworzyła skład towarów kolonialnych najpierw przy ul. Dworcowej (obecnej Słowiańskiej), później przeniosła go na Kościelną. Na co dzień w sklepie pomagały jej dorastające córki.

Jako pierwsza rodzinny dom opuściła Pelagia, która w 1923 r. wyszła za mąż za Leona Rozpendowskiego (1897–1972), który już wkrótce stał się w Lesznie znanym artystą malarzem. Dwa lata później Bronisława poślubiła asystenta kolejowego Kazimierza Olejniczaka, który umarł po zaledwie siedmiu latach małżeństwa, w 1932 r. Natomiast Bronisława zginęła 30 stycznia 1945 r., gdy w mieszkanie trafił jeden z pocisków podczas ostrzeliwania Leszna przez Armię Czerwoną. Rozpendowscy i Olejniczakowie pochowani są we wspólnym grobie na cmentarzu parafialnym przy ulicy Kąkolewskiej w Lesznie, na którym spoczywa również zmarła w 1998 roku Bolesława wraz ze swoim mężem Romanem Brylem (1901–1977) – powstańcem wielkopolskim.

Stefan Frankiewicz na początku lat 30. XX w. wyemigrował do Francji, tam założył rodzinę. Umarł w Bretanii 12 maja 2004 r. Drugi z braci – Marian został dentystą. Przeprowadził się do Kościana. W 1938 r. w Lesznie ożenił się z Marią z Kuczkowskich (1912–2009). Pracę zawodową łączył z licznymi pasjami, m.in. dużo fotografował, w 1937 r. wygrał drugi bieg regat na Jeziorze Dominickim w Boszkowie, po wojnie został kapitanem sportowym Motoklubu Unia Kościan. W grudniu 1947 r. zginął w wypadku motocyklowym w Buczu. Najmłodsza z rodzeństwa Joanna krótko przed wybuchem drugiej wojny poślubiła Teofila Radziejewskiego (1906–1965). Mieszkali we Włocławku i tam na cmentarzu komunalnym znajduje się ich grób.

Skład towarów kolonialnych Marii Frankiewicz przy ul. Kościelnej w Lesznie, lata 20. XX w.

Reklama sklepu Marii Frankiewicz – „Głos Leszczyński”, 1922 r.

SKŁADKI CZŁONKOWSKIE
N. leg. cz. 2.84 1949 r.

Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień
20	20	20	20
Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień
20	20	20	20
Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
20	20	20	20

ob. Frankiewicz Maria
zamieszkały w Leszno
przy ul. Pl. Czerw. Armii 9
jest inwalidą wojennym
wdową, sierotą po: poległym na wojnie
(niepotrzebne skreślić) inwalidzie wojennym
i członkiem Związku.
Leszno dn. 13.5 1949 r.
Sekretarz Przewodniczący

Legitymacja Związku Inwalidów Wojennych Marii Frankiewicz, s. 2 i 3, Leszno, 1949 r.

Zofia Rynowiecka na wakacjach nad morzem, I poł. lat 50. XX w.

Maria Frankiewicz zmarła w swoim mieszkaniu przy pl. Metziga (wówczas pl. Czerwonej Armii 9) 8 czerwca 1951 r., a dwa dni później spoczęła na cmentarzu parafialnym przy ul. Kąkolewskiej. Do śmierci mieszkała wraz z córką Zofią, która w 1948 r. poślubiła Jana Rynowieckiego (1909–1998). Jeszcze przed wojną Zofia zatrudniła się jako księgowa w Leszczyńskiej Fabryce Octu, która należała wówczas do rodziny Góreckich. Po latach została kierownikiem produkcji i z tego stanowiska przeszła na emeryturę. Zmarła w 1985 r. Została pochowana w grobie matki.

13 maja 1945 r. Franciszek Frankiewicz – poległy powstaniec wielkopolski z Leszna – został przez leszczyńskich radnych wybrany na patrona jednej z ulic. W 2009 r. Rada Miasta Leszna odebrała mu tę formę upamiętnienia i na patrona ulicy wybrała ks. Edwarda Frankiewicza. Rodzina do dziś nie poznała powodów tej decyzji.

Dnia 8 czerwca 1951 roku po ciężkich cierpieniach zasnęła w Bogu, opatrzona Sakramentami św., nasza najdroższa matka, teściowa, babcia i prababcia
śp.

Maria Frankiewiczowa

przeżywszy lat 71

W ciężkim smutku pogrążona
rodzina

Pogrzeb odbędzie się w niedzielę, dnia 10 czerwca 1951 r. o godz. 14 z domu żałoby w Lesznie, Plac Czerwonej Armii 9
Masa św. żałobna za duszę śp. Drogiej Zmarłej odprowiona zostanie chcąc 11 kw. p. 6. 000
Włzg. 20 Leszno 13 306 9 51 30

Nekrolog Marii Frankiewicz, Leszno, 1951 r.

Kolekcja Wacława Hejnowicza (oprac. Alicja Budyńska, Elżbieta Hejnowicz-Wojciechowska)

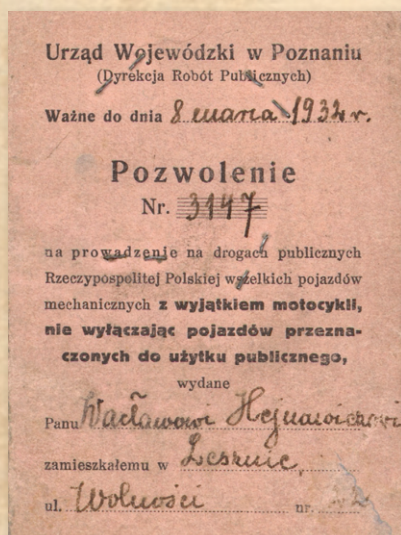
Wacław Hejnowicz,
ok. II poł. lat 20. XX w.

Wacław Hejnowicz, syn Franciszka i Marianny z d. Kolińskiej urodził się 9 września 1892 r. w Poznaniu. Tam też ukończył szkołę powszechną, a następnie w 1907 r. kurs księgowości zorganizowany przez Towarzystwo Przemysłowe.

W latach 1918–1919 pracował jako monter przy naprawach samochodów w zakładach w Poznaniu.

W grudniu 1920 r. zamieszkał w Lesznie. Rok później, 18 października 1921 r. zawarł związek małżeński z Magdaleną Szymańską. Małżeństwo doczekało się trojga dzieci: Bogdana (ur. w 1922 r.), Mieczysława (ur. w 1924 r.) i Lucyny (ur. w 1927 r.).

W 1923 r. złożył w Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu egzamin mistrzowski w zawodzie mechanika. W 1932 r. otrzymał pozwolenie na prowadzenie pojazdów mechanicznych. W połowie lat 30. uzyskał licencję na prowadzenie zakładu elektro-techniczno-mechanicznego. Posiadał także uprawnienia do kształcenia

Pozwolenie na prowadzenie pojazdów mechanicznych, 1926 r.

Ex libris metr. parochiae

Auszug aus den Kirchenbüchern der katholischen Pfarrkirche

Testimonium baptismi. — Świadcstwo chrztu. — Taufschein.

№	Cognomen et Nomen. Nazwisko i imię. Familien- u. Taufnamen.	Nomina Parentum. Imiona rodziców. Taufnamen der Eltern.		Religio. Religia. Religion.	Locus nativitatis. Miejsce urodzenia. Geburtsort.	Nativitatis Urodzenia Geburts-			Baptismi Chrztu der Taufe		Patrin. Chrzestui. Paten.
		Patris. Ojca. des Vaters.	Matris. Matki. der Mutter.			Die. Dziś. Tag.	Mensis. Miesiąc. Monat.	Annu. Rok. Jahr.	Die. Dziś. Tag.	Mensis. Miesiąc. Monat.	
187	Wacław	Franciszek	Maria	cc	Opole	9	9	92	18	9	1892
72	Hejnowicz	Kolniska									

In quorum fidem sigillo Ecclesiastico munies manu propria subscribo.

Die Richtigkeit und Uebereinstimmung dieses Auszuges mit der Kirchenliste wird hiermit bescheinigt.

Opole, den *19* *92*

M. Kubiś

Odpis świadectwa chrztu Wacława Hejnowicza, 1921 r.

Telegram weselny dla Wacława i Magdaleny Hejnowicz, 1921 r.

Wacław Hejnowicz, 1920 r.

uczniów rzemieślniczych w zawodzie mechanicznym. Oprócz warsztatu prowadził wraz z żoną sklep w Lesznie przy ul. Wolności 22, z asortymentem elektryczno-mechanicznym.

Należał do Bractwa Kurkowego, był także członkiem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Krótko przed wybuchem wojny był także radnym w Radzie Miasta Leszna.

Po wybuchu II wojny światowej został szoferem do dyspozycji dowództwa „Nikodem”, co dokumentuje poświadczenie dowództwa „Nikodem” Wielkopolskiej Brygady Kawalerii z 4 września 1939 r. Walczył w bitwie nad Bzurą. Po przegranej bitwie wrócił do Leszna. W maju 1940 r. został aresztowany i osadzony w obozie koncentracyjnym w Dachau, a następnie w Mauthausen, gdzie zmarł 16 maja 1941 r.

Wacław Hejnowicz, ok. 1935 r.

Poświadczenie pracy Wacława Hejnowicza w charakterze szofera do dyspozycji dowództwa „Nikodem”, 1939 r.

Bogdan, syn Wacława Hejnowicza, Leszno,
ok. 1923 r.

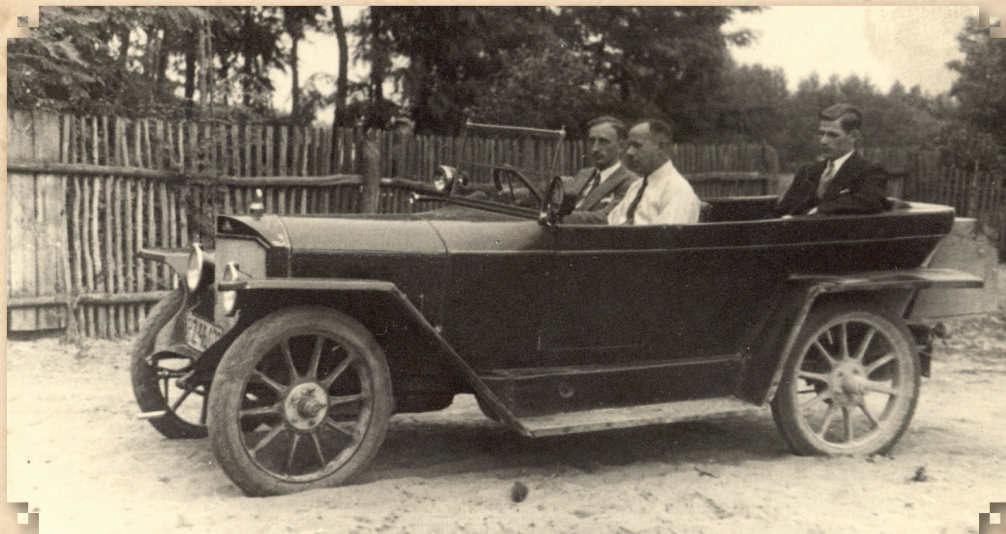
Magdalena Hejnowicz, I poł. lat 20. XX w.

Lucyna, córka Wacława Hejnowicza w ochronce (stoi w drugim rzędzie, druga od prawej),
ok. 1933 r.

Wacław Hejnowicz z rodziną, Boszkowo, ok. 1926 r.

Wacław Hejnowicz (siedzi na miejscu kierowcy), lata 30. XX w.

Warsztat i sklep Wacława Hejnowicza w Lesznie, ok. 1937 r.

Totenschein d.-

Sterberegister-Nummer 1460

Vor- und Zuname sowie Stand des Verstorbenen: Wenzel Hejnowicz verh.

Alter: 48 Jahre 8 Monate geb. 9. Sept. 1892 zu

Geburtsort: Posen Wohnort: Lissa

Sterbeort: Mauthausen Todestag: 16. Mai 1941 gegen 7.30 Uhr

Vor- und Zuname des Ehegatten: Magdalene H. geb. Seymanska

Vor- und Zuname sowie Stand

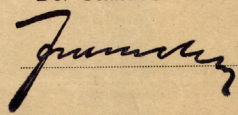
a) des Vaters: Franz H. verst.

b) der Mutter: Marianne H. geb. Kolinska

Mauthausen, den 17. Mai 1941

Der Standesbeamte:

(Siegel)

Poświadczenie śmierci Wacława Hejnowicza, 1941 r.

Kolekcja Antoniego Kaczmarka (oprac. Alicja Bodyłska, Barbara Kaczmarek)

Antoni Kaczmarek urodził się w Osiecznej 19 grudnia 1893 r. Był synem Franciszka, mistrza kowalskiego i Marianny z d. Szawelskiej. W Osiecznej ukończył szkołę powszechną, a rodzice postanowili, że zostanie kupcem.

20 kwietnia 1920 r. ożenił się z Marią Stanisławą z d. Kaniecką. Małżeństwo miało dwóch synów: Bolesława (ur. w 1921 r.) i Mariana (ur. w 1923 r.).

Maria i Antoni Kaczmarek z synami Bolesławem i Marianem, ok. 1926 r.

Brał czynny udział w Powstaniu Wielkopolskim. 9 stycznia 1919 r. wraz z pięcioma innymi powstańcami rozbroił i aresztował niemiecki patrol. Walczył w „bitwie pod wiatrakami” 11 stycznia 1919 r. w obronie Osiecznej.

Po zakończeniu powstania Antoni, już w stopniu kaprała, otrzymał przydział do 6. Pułku Strzelców Wielkopolskich. Ukończył kurs aspirantów na urzędników-oficerów. Z dniem 4 września 1919 r. został zwolniony ze służby i powrócił do domu.

Maria Kaniecka, ok. 1908 r.

Powstańcy wielkopolscy, Antoni Kaczmarek siedzi w środku, Wolsztyn, 1919 r.

Marian (siedzi w wózku) i Bolesław Kaczmarek, Osieczna, 1923 r.

I komunია św. Mariana, syna Antoniego Kaczmarka, Osieczna, 1930 r.

Bardzo aktywnie uczestniczył w życiu społecznym. W lutym 1920 r. wstąpił w szeregi Ochotniczej Straży Pożarnej w Osiecznej. W następnych latach był kolejno sekretarzem, plutonowym, podnaczelnikiem, a w 1932 r. naczelnikiem OSP Osieczna. W tym okresie prowadził dziennik, który stanowi doskonałą ilustrację jego dokonań.

W marcu 1937 r. kupił dom w Lesznie, gdzie zamieszkał z rodziną. Prowadził tam sklep kolonialny. Kontynuował także swoją działalność w straży pożarnej. Został wiceprezesem Oddziału Powiatowego Związku Straży Pożarnych w Lesznie.

22 września 1939 r. aresztowali go Niemcy i przetrzymywali w więzieniu w Lesznie. 5 listopada, dzięki staraniom rodziny, wyszedł na wolność. W czasie pobytu w więzieniu był świadkiem rozstrzelania na osieckim rynku trzech Polaków w ramach operacji „Tannenberg”.

W marcu 1940 r. rodzinę wysiedlono. Początkowo Kaczmarowie przebywali we wsi Pełnatyce na Podkarpaciu, a następnie zamieszkali w Warszawie. Po powrocie do wyzwolonego w styczniu 1945 r. Leszna otworzył na nowo swój sklep kolonialny. W marcu 1946 r. pismem od podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości otrzymał trzyletnią nominację na sędziego handlowego w okręgu Sądu Okręgowego w Lesznie.

W 1947 r. doznał udaru mózgu i od tego czasu był sparaliżowany. Zmarł 5 sierpnia 1954 r. w swoim domu w Lesznie, pochowany został w rodzinnym grobie na cmentarzu w Osiecznej.

Odznaczony Krzyżem Powstańczym, Krzyżem za Waleczność i Medalem Niepodległości.

Sklep Antoniego Kaczmarka, Osieczna, lata 30. XX w.

Witryna sklepu Antoniego Kaczmarka (stoi w środku), ok. 1938–1939

Franciszek Kaczmarek,
ojciec Antoniego, ok. 1930 r.

Antoni Kaczmarek, 1937 r.

Legitymacja Medalu Niepodległości, przyznanego w 1932 r.

Mianowanie Antoniego Kaczmarka na sędziego handlowego, 1946 r.

Bolesław Kaczmarek, syn Antoniego, ok. 1938–1939

Maria i Antoni Kaczmarek z synami Bolesławem i Marianem, Pełnatycze, 1940 r.

Antoni Kaczmarek (pierwszy od prawej)
i Franciszek Piasecki (mąż siostry), Leszno, 1947 r.

Kolekcja rodziny Kuczkowskich (oprac. Alicja Bodylska, Wojciech Ratajczak)

W 1849 r. w Chełmnie nad Wisłą Janowi Kuczkowskiemu (1807–1861) i Annie z Schiemannów (1813–1888) urodził się czwarty syn Jan Feliks. Choć Kuczkowscy mieli szlachecki rodowód, to byli już wtedy rodziną przynależącą do mieszczaństwa.

W 1876 Jan Feliks poślubił Helenę Jagielską – urodzoną w 1857 r. córkę Jadwigi z Rysiewskich i Michała (1825–1878), krawca z Rzęczkowa w Toruńskim. Małżeństwo doczekało się sześciorga dzieci: Leokadii Jadwigi – po mężu Jarysz (1877–1928), Stanisława Wincentego (1879–1939), Heleny

Wandy – po mężu Kunickiej (1881–?), Aleksandra Feliksa (1883–1883), Teodora Feliksa (1884–1943) i Angeliki (1886–?).

W Chełmnie Kuczkowscy mieszkali przy odchodzącej od Rynku ul. Rybackiej. Jan Feliks zmarł przedwcześnie w 1888 r. Owdoowała Helena jeszcze dwukrotnie wyszła za mąż. Najpierw za Jana Szydzikowskiego, a po jego śmierci za Anastazego Ściesińskiego. Zmarła w Chełmnie w Wigilię Bożego Narodzenia w 1906 r.

Na przełomie wieków XIX i XX w. wielu z Kuczkowskich przeniosło się w okolice Berlina, również dzieci Jana i Heleny. W 1910 r. w stolicy Niemiec Helena Wanda poślubiła Władysława Kunickiego, a trzy lata wcześniej w Charlottenburgu Teodor ożenił się z krawcową Marią Pikowską (1883–1949), która wyjechała w głąb Niemiec wraz z matką Michaliną z domu Wojtała (1844–?) ze wsi Uchorowo w Poznańskim, po śmierci ojca Michała (1835 – przed 1907).

Teodor i Maria Kuczkowscy doczekali się siedmiorga dzieci. Jeszcze w Charlottenburgu urodziły się dwie najstarsze córki: Helena Maria (1908–1986) i Leokadia Elżbieta (1909–1968). Po przeprowadzce do Berlina na świat przyszedł jedyny syn Jan Teodor (1911–1993) oraz córki Maria Wanda (1912–2009) i Janina

Dworek Jaryszów w Źródlni, lata 30. XX w.

Jan Feliks Kuczkowski, lata 70.–80. XIX w.

Od lewej stoją Teodor i Maria Kuczkowscy z dziećmi Heleną lub Leokadią, Marią i Janem (tożsamość kobiety z muszką i dziewczynki z prawej nie udało się ustalić), Berlin, ok. 1914 r.

Anna (1917–2000). Dwie najmłodsze córki – Elżbieta Stanisława (1923–1991) i Krystyna Waleria (1925–2008) urodziły się już w Lesznie. Mimo że Kuczkowscy przez wiele lat mieszkali w stolicy państwa zaborczego, to wychowywali potomstwo w duchu polskim. Dzieci, po lekcjach w szkole niemieckiej, uczęszczali do popołudniowej szkoły polskiej. W domu rozmawiano w języku ojczystym. Po wybuchu wojny w 1914 r. Teodor trafił na front.

Z ziemią leszczyńską Kuczkowscy związali się wkrótce po jej powrocie w granice Rzeczypospolitej. Stanisław (syn Jana Feliksa) zamieszkał w Lesznie już we wrześniu 1920 r. i jeszcze w tym samym roku poślubił Pelagię Domańską (1892–1975). Otworzył w mieście piekarnię przy ul. Łaziebnej. Należał do Cechu Piekarskiego, wspierał wiele przedsięwzięć

Maria z Pikowskich Kuczkowska z dziećmi: Leokadią (stoi koło matki), Marią i Janem (od lewej na pierwszym planie), Berlin, 1916 r.

Lato w Źródelni. Drugi od prawej siedzi Jan Kuczkowski, trzeci Paweł Jarysz, 1927 r.

Stanisław Kuczkowski, 1932 r.,
z zasobu MOL

dobroczynnych i patriotycznych. Jego śladem podążyli Teodor i Maria, którzy w 1922 r. zakupili dom w Rydzynie, jednak już w 1923 r. przeprowadzili się do Leszna. Zamieszkali u Stanisława przy Łaziebnej. Teodor – mistrz stolarski – otworzył zakład przy pobliskiej ul. Bocznej. Na początku lat 30. rozpoczął budowę domu przy Szosie Zaborowskiej, do którego wraz z rodziną przeniósł się kilka lat przed wybuchem wojny. W nieodległych stronach zamieszkała też Leokadia Jadwiga, której mąż Paweł Jarysz był właścicielem majątku ziemskiego w Źródelni w pow. ostrzeszowskim.

W dwudziestoleciu międzywojennym Kuczkowscy angażowali się w życie Leszna i wiązali z nim swoją przyszłość. Ten okres w historii rodziny przerwał wybuch wojny. Stanisław został wywieziony przez okupanta niemieckiego do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, gdzie zmarł 22 grudnia 1939 r. Teodor z Marią i tymi dziećmi, które mieszkaly jeszcze w rodzinnym domu, zostali wysiedleni do Żurawicy pod Przemyślem. Tam Teodor zmarł w 1943 r. Maria po wojnie powróciła do Leszna. Zmarła w 1949 r.

*

Jan Teodor Kuczkowski w 1930 r. ukończył Seminarium Nauczycielskie w Lesznie, po czym rozpoczął pracę zawodową w szkole powszechnej. Już jako nastolatek i później przez całe dorosłe życie aktywnie działał w leszczyńskim harcerstwie. W 1935 r. był jednym ze współorganizatorów Jubileuszowego Zlotu ZHP w rezydencji prezydenckiej w Spale, a w sierpniu tego roku został redaktorem naczelnym miesięcznika „Czuwaj”. W 1939, w atmosferze wojennego zagrożenia

zorganizował w Lesznie Wojenne Pogotowie Harcerskie. W wrześniu jako harcerz-ochotnik przeszedł z Armią Poznań szlak bojowy. Trafił na krótko do obozu przejściowego. Po powrocie do domu został wraz z rodzicami wysiedlony do Żurawicy, gdzie jesienią 1940 r. poślubił swoją narzeczoną Marię Kaźmierską (1912–2006), z którą doczekał się pięciorga dzieci: Marii (ur. w 1941 r.), bliźniaków Stanisława i Andrzeja (ur. w 1942 r.) oraz kolejnych bliźniaków Józefa i Wojciecha (ur. w 1949 r.). W 1941 r. zamieszkali w Rzeszowie, gdzie Jan pracował jako tłumacz w Starostwie Powiatowym i brał udział w konspiracyjnym harcerstwie. W marcu 1945 r. powrócił z rodziną do Leszna. Podjął pracę w Szkole Podstawowej nr 1. Ukończył studia na Uniwersytecie Poznańskim. Od 1958 r. do przejścia na emeryturę w 1972 r. pełnił również funkcję zastępcy dyrektora SP1. Jego żona natomiast była polonistką w I Liceum Ogólnokształcącym. W okresie powojennym również aktywnie działał w harcerstwie. Trzykrotnie pełnił funkcję komendanta Hufca ZHP w Lesznie (1931–1938, 1947–1949, 1956–1957). W 1986 r. utworzył leszczyński Krąg Seniora ZHP. Jednocześnie przez lata brał intensywny udział w życiu kulturalnym i naukowym miasta. Zmarł w Lesznie 21 lutego 1993 r., spoczął w grobowcu rodzinnym na cmentarzu przy ul. Kąkolewskiej.

U Kaźmierskich w Lesznie. Pierwszy z prawej stoi Marian Frankiewicz (tożsamości pozostałych osób nie ustalono), Leszno, 1940 r.

*

Helena Maria z Kuczkowskich w 1932 r. w Kaliszu poślubiła oficera kawalerii Wojska Polskiego Emanuela Mariana Kalkowskiego (1891–1951), z którym doczekała się dwóch córek: Krystyny (ur. 1935) i Barbary (1937–2020). Po napaści ZSRR na Polskę w 1939 r., została razem z dziećmi wywieziona na Syberię. Podążając za Armią Andersa, trafiła do Teheranu. Dzięki pomocy Czerwonego Krzyża Helena odnalazła męża, lecz prawdopodobnie spotkali się ponownie dopiero w Anglii, gdzie wraz z córkami w 1948 r. dotarła statkiem z Afryki. Emanuel Kalkowski zmarł w 1951 r., natomiast Helena w 1986 r.

Krystyna Kuczkowska i Jan Kuczkowski w gabinecie
Mariana Frankiewicza, Kościan, 1945 r.

Maria z Kaźmierskich i Jan Kuczkowski u Frankiewiczów
w Kościanie, 1945 r.

Helena z Kuczkowskich Kalkowska
w Anglii, 1951 r.

Rodzeństwo Kuczkowskich. Od lewej stoją: Elżbieta Przewięda, Maria Frankiewicz, Leokadia
Jastrzębska; siedzą: Krystyna Kranc, Jan Kuczkowski, Janina Ludwiczak, Leszno, 1961 r.

Kolekcja Maksymiliana Lewandowskiego (oprac. Alicja Bodylska, Elżbieta Olender)

Maksymilian Lewandowski, syn Piotra i Jadwigi z d. Gorgolewskiej urodził się 16 marca 1913 r. w Essen (Niemcy). Pod koniec 1919 r. rodzina wróciła do Polski i osiedliła się w Lesznie. Po ukończeniu szkoły powszechnej Maksymilian poszedł do Państwowego Seminarium Nauczycielskiego i w 1934 r. zdał maturę, a następnie ukończył roczny Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy 14. Dywizji Piechoty przy 57. pułku piechoty. Pracę w zawodzie nauczyciela rozpoczął w Prywatnej Szkole Powszechnej w Lesznie 1 września 1935 r. W czasie pracy w Lesznie angażował się w działalność harcerską. Był członkiem Komendy Hufca i jednocześnie należał do Koła Starszego Harcerstwa.

W roku 1937 r. Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego w Poznaniu skierowało go do pracy w zawodzie nauczyciela do Szkoły Powszechnej w Kosowie Poleskim. Po zdaniu egzaminu nauczycielskiego z dniem 1 września 1938 r. otrzymał mianowanie na nauczyciela 7-klasowej Szkoły Powszechnej w Kosowie Poleskim. Założył tam drużynę harcerską i był zastępcą komendanta hufca.

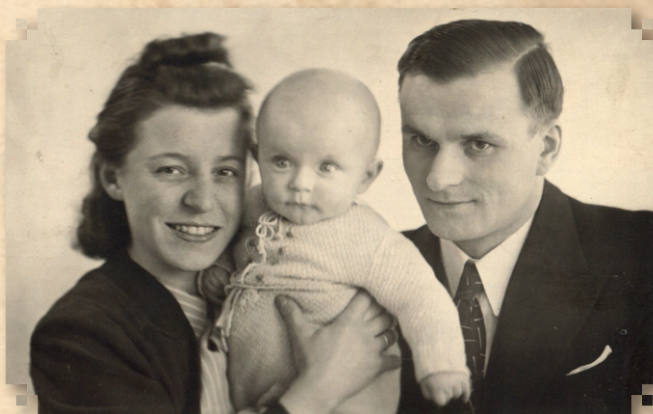
22 sierpnia 1939 r. zawarł związek małżeński z Hildegardą Skrzypczak (ur. w 1915 r.). Po ślubie małżeństwo wyruszyło do Kosowa Poleskiego, gdzie zastała ich wojna i wkroczenie wojsk radzieckich. Maksymilian Lewandowski postanowił jak najszybciej wrócić do Leszna. Małżonkowie wyruszyli tak jak stali, aby nie wzbudzać podejrzeń, cudem przekroczyli rzekę Bug i dotarli do Warszawy. Do Leszna powrócili przed Bożym Narodzeniem 1939 r.

Hildegarda z d. Skrzypczak,
ok. 1935 r.

Maksymilian Lewandowski,
ok. 1940 r.

Hildegarda i Maksymilian Lewandowscy z córką Krystyną,
początek 1942 r.

Dokument mianowania Maksymiliana Lewandowskiego
na nauczyciela w szkole w Kosowie Poleskim, 1938 r.

W Lesznie Maksymilian początkowo pracował fizycznie, a następnie Niemcy skierowali go do pracy biurowej.

Do Związku Walki Zbrojnej zaprzysiął go ppor. Jerzy Handke w 1941 r. Jako komendant miasta Leszno Maksymilian był jednocześnie zastępcą inspektora rejonowego. Zajmował się też referatami organizacyjnym i kontrwywiadowczym. Do czasu aresztowania przez Gestapo 27 czerwca 1944 r. reorganizował Inspektorat Rejonowy Leszno. Po aresztowaniu przewieziono go do siedziby Gestapo w byłym Domu Żołnierza w Poznaniu i poddano ciężkim przesłuchaniom. Od 2 lipca 1944 r. przebywał w obozie w Żabikowie. Sąd Doraźny 5 stycznia 1945 r. orzekł karę śmierci. Wyrok wykonano przez rozstrzelanie prawdopodobnie 20 lub 21 stycznia 1945 r.¹. Zwłoki zostały spalone w trakcie likwidacji i ewakuacji obozu w Żabikowie 22 stycznia 1945 r.

¹ Według Krzysztofa Płonki (*Martyrologium obozu żabikowskiego 1943–1945*, Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie 2004, s. 45) Niemcy rozstrzelali M. Lewandowskiego 9 stycznia 1945 r.

1 KSIĄŻECZKA STANU SŁUŻBY OFICERSKIEJ		
<i>Ppor. rez. Lewandowski</i> (stąpił rez. lub posp. rusz.) (nazwisko) <i>Strakoski Jan Feliks</i> (imię)		
Przynależność do P. K. U.		
W chwili wydania książeczki	Nazwa P. K. U.	L. Ks. ewid.
	Kościół	<i>22</i>
Późniejsze zmiany waktuel przeliczenia		

2

Miejsce
dla
foto-grafji

Plecisko

1. Rysopis:

Wzrost	169	Nos	d. noki.
Włosy	brun.	Usta	do wchwie
Brwi	brun.	Broda	głaska
Oczy	f. brw.	Twarz	awala

Specjalne znaki

(Podpis Władysława Kłopotliwego)

3

2. Imiona *Wawrzynian* *Feliks*
Nazwisko *Łewandowski*

3.
Imiona *Piotr* *Jadwiga*
rodziców: *(ojciec)* *(matka)*

4. Urodzony dnia *16* / *IX* r. *1913*
w *Łosin* gmina
powiat *wojewódzki* *między*

5. Język macierzysty *polski*
Narodowość *pol.* Wyznanie *nr kat.*

6. Wykształcenie cywilne:
w chwili wydania książki *matura zemi-*
nowa

Późniejsze zmiany

7. Zawód cywilny:
w chwili wydania książki *nauczyciel szkoły powsz.*

Późniejsze zmiany

Książeczka stanu służby oficerskiej (strony 1-3), 1938 r.

Ślub rodziców Hildegardy, Franciszki Nowaczyk i Stanisława Skrzypczaka, ok. 1914 r.

Krystyna, córka Hildegardy i Maksymiliana Lewandowskich, Leszno, lato 1942 r.

Maksymilian Lewandowski z córką Krystyną, Leszno, lato 1942 r.

Hildegarda Lewandowska z córką Krystyną, Boszkowo, lato 1947 r.

Za działalność męża represje dotknęły także jego najbliższych. Niemcy aresztowali żonę, Hildegardę Lewandowską, i wywieźli do obozu przejściowego w Poznaniu, a następnie skierowali do pracy przymusowej w fabryce części samolotowych na Cytadeli w Poznaniu. Ich córkę Krystynę, urodzoną 10 lipca 1941 r., od wywózki uratował dziadek Stanisław Skrzypczak, żołnierz z I wojny światowej, powstaniec wielkopolski, który dobrze znał język niemiecki – zabrał ją z wagonu na stacji Leszno.

Kolekcja Jana Majorczyka (oprac. Alicja Bodyłska, Tadeusz Karolczak)

Jan Majorczyk urodził się w Morownicy 14 grudnia 1908 r. Był synem Szczepana i Weroniki z d. Śleboda. Po skończeniu szkoły podstawowej pracował w tamtejszym majątku rolnym. Służbę wojskową odbył w 55. pułku piechoty w Lesznie w latach 1931–1932.

15 października 1936 r. zawarł w Lesznie małżeństwo z Marianną Karolczak. Małżonkowie nie mieli własnych dzieci, ale wychowywali syna brata żony – Tadeusza.

28 sierpnia 1939 r. został zmobilizowany do 51. pułku piechoty w Brzeżanach. Walczył w okolicach Lwowa i Żłoczowa. Po ataku Związku Radzieckiego na Polskę dostał się do niewoli radzieckiej i był więziony w obozie Hołownia. W 1941 r. wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR dowodzonych przez Władysława Andersa. Licząca ok. 44 tys. osób Armia Andersa opuściła ZSRR w 1942 r.

Kpr. Jan Majorczyk w postawie oddawania honoru (salutowania) według wzoru brytyjskiego, Wielka Brytania, zima 1946/1947, z zasobu APL

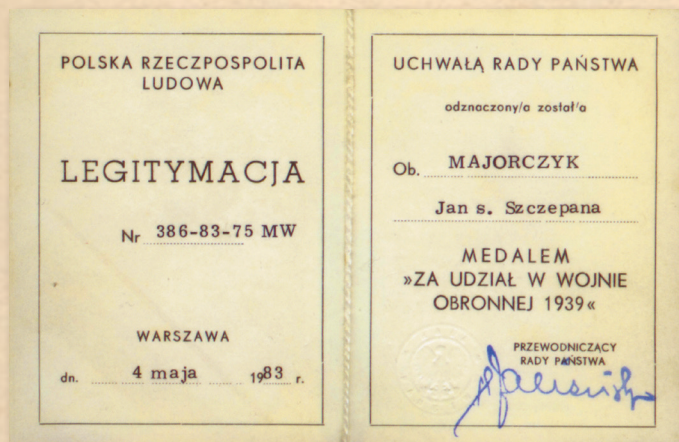
Kpr. Jan Majorczyk (pierwszy z lewej) z kolegą, Wielka Brytania, zima 1946/1947, z zasobu APL

Fotografia legitymacyjna kpr. Jana Majorczyka, Wielka Brytania, 1946–1947, z zasobu APL

Kpr. Jan Majorczyk (trzeci z prawej) z szeregowymi ułanami przy degustacji wina, Włochy, lato 1945 lub wiosna 1946, z zasobu APL

Legitymacja i medal za udział w wojnie obronnej, przyznany w 1983 r., z zasobu APL

i przez Iran, Irak, Palestynę i Egipt dotarła do Włoch, gdzie w 1944 r. Jan Majorczyk uczestniczył w kampanii włoskiej. Walczył m.in. pod Monte Cassino i Ankona, gdzie został ranny.

Po zakończeniu działań wojennych 1. Pułk Ułanów Krechowieckich PSZ na Zachodzie stacjonował w Faenzy, a od września w Osimo. W czerwcu 1946 r. Majorczyk wraz z pułkiem został przetransportowany do obozu Carlton Camp w pobliżu Helmsley w Wielkiej Brytanii. 29 maja 1947 r. powrócił do kraju. Zamieszkał w Luboni i pracował jako robotnik kolejowy i dróżnik na stacji PKP w Pawłowicach.

Zmarł 22 marca 1987 r. Spoczął na cmentarzu w Poniecu.

Jan Majorczyk otrzymał liczne odznaczenia, m.in. Krzyż Walecznych, Krzyż Monte Cassino, Gwiazdę Italii, Gwiazdę za Wojnę 1939-1945, Medal Wojska, brytyjski Medal Wojny 1939-1945, medal Za udział w wojnie obronnej 1939, medal Gwiazda Afryki, oraz odznaki: odznakę pamiątkową 1. Pułku Ułanów Krechowieckich, odznakę pamiątkową 2. Warszawskiej Dywizji Pancernej.

994
A.

Nr. 393.

Münzel am 18. Dezember 1908.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach _____, da taucht,
Der Herrschaft Johann Majorczyk,

wohnhaft in Markwitz, Gohlitzsch, _____
Katholisch Religion, und zeigt an, daß von der
Kaiserin Majorczyk gebornen Hedera,
früher Offizierin, Katholisch Religion,
wohnhaft in _____
Markwitz, in der Provinz Sachsen,
am 19. 10. 1908 des Jahres
tausend neunhundert und acht, auf mittags
um vier Uhr ein Knabe
geboren worden sei und daß das Kind den Vornamen
Johann erhalten habe.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben _____
Johann Majorczyk,

Der Standesbeamte.
In Markwitz
[Signature]

Urodzony zmarł - dnia 22.08.1981
w Łódź
Urząd Stanu Cywilnego
w Łódź
Nr aktu 102/1982

Urodzony - Marianna
data 16.10.1936
data 109/1936

Akt urodzenia Jana Majorczyka, 1908 r., z zasobu APL

447752 | 184011 Lubzina 19. 8. 1947

Wniosek
Majorczyka Jana
o wystawienie
dowodu osobistego

Dr. L. Gmijnego
w Krasniewie

Wniosek podpisany przez mnie 14. grudnia 1908 r.
w Młocinie, powiat Koscian, jako syn eja Kreczpana
i matki Kromki z domu Pleboda - wracam się
z prośbą do L. Gmijnego w Krasniewie
o wystawienie dowodu osobistego.
Jako obywatel polski zostałem powołany do służby
wojskowej w Wojsku Polskim w dniu 28 sierpnia 1939 r.
Do rozłączenia drapań wojskowych w dniu 29
maja 1947 r. do wywołanej Gminy do przedwojennego
miejsca zamieszkania w Luboni z francuskiego
go.
Załączając fotografię czechną przesyłanego załącznika
mojej prośby.

M. Majorczyk Jan

Urodził dnia 29 maja 1908
do miejsca zamieszkania
w Luboni, zameldował się
dnia 31. maja 1947

Łubonia 19. 8. 47
SOLTYS
GMINA
KRZEWIE

M. Majorczyk Jan

Wykazano wygenerować z archiwum
No. 237, dnia 20 sierpnia 1947.
[Signature]

Wniosek o wydanie dowodu osobistego, 1947 r., z zasobu APL

Kolekcja Wacława Michalczyka

(oprac. Alicja Bodylska, Marcin Majewski)

Wacław Michalczyk, syn Idziego i Józefy z d. Latusek, urodził się 11 września 1896 r. w miejscowości Krążkowy, pow. Kępno.

Po ukończeniu szkoły powszechnej wyjechał do Niemiec, gdzie pracował w górnictwie. Po powrocie do domu rodzinnego otrzymał powołanie do armii niemieckiej.

Podczas I wojny światowej trafił na front zachodni i w pierwszych miesiącach 1915 r. brał m.in. udział w początkowych walkach o Verdun, na rok przed rozpoczęciem słynnej bitwy z 1916 r. Walczył następnie na froncie wschodnim, gdzie przebywał do października 1917 r. Brał tam udział w walkach pod Dźwińskiem (Dyneburg), a później w obronie przeciwko ofensywie rosyjskiej pod Rygą.

Pelagia i Wacław Michalczyk, ok. 1917 r.

Wacław Michalczyk, ok. 1919 r.

W październiku 1917 r. ponownie znalazł się na froncie zachodnim, gdzie brał udział w walkach we Flandrii. Tam, 23 kwietnia 1918 r. został ciężko ranny w brzuch i przebywał w szpitalu w Lille (Francja), a następnie w Berlin-Tegel (Niemcy).

Krótko przed wybuchem rewolucji listopadowej w Niemczech, nie czekając na oficjalne zwolnienie z wojska, opuścił formację wojskową i udał się w rodzinne strony. Z uwagi na to, że cały powiat wraz z miastem Kępno obsadziły niemieckie oddziały Grenzschutz, opuścił Kępno i wraz z innymi towarzyszami broni 23 grudnia 1918 r. wstąpił do 4. kompanii baonu ostrzeszowskiego, a następnie dołączył do rozpoczynającego się Powstania Wielkopolskiego. Brał udział w walkach o oswobodzenie południowej części powiatu ostrzeszowskiego i kępińskiego, pod dowództwem mjr. Stanisława Thiela z Doruchowa.

Wacław Michalczyk z córkami Ireną, Jadwigą, Marią i Teresą,
lata 40. XX w.

Wacław Michalczyk, lata 60. XX w.

W lutym 1919 r. przeszedł w skład 12. kompanii 12. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszy 70. pułk piechoty). W wojsku polskim pozostał do 1923 r., kiedy to przeniesiono go do rezerwy.

Jeszcze w czasie wojny, 13 czerwca 1917 r., poślubił Pelagię z d. Belka. Małżonkowie mieli pięć córek: Jadwigę (ur. w 1918 r.), Marię (ur. w 1921 r.), Irenę (ur. w 1923 r.), Stefanę (ur. w 1925 r.) i Teresę (ur. w 1928 r.). Mieszkali w Borku Wielkopolskim.

Życie zawodowe związał z PKP. Pracował jako zawiadowca stacji w Kępnie, Pankach, Roszkowie i Borku Wielkopolskim.

Był członkiem Związku Powstańców Wielkopolskich, zweryfikowanym przed 1939 r. Otrzymał następujące odznaczenia: Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości oraz Wielkopolski Krzyż Powstańczy.

Zmarł w Gostyniu 22 kwietnia 1976 r., spoczywa na cmentarzu parafialnym w Borku Wielkopolskim.

Wacław i Pelagia Michalczyk, lata 60. XX w.

Wacław i Pelagia Michalczyk (oboje siedzą;
za Pelagią stoi nieznana osoba), 50. rocznica
ślubu, Borek Wielkopolski, 1967 r.

- o d p i s -

CENTRALNE ARCHIWUM
WOJSKOWE
Nr. ...11517/ewy.
dnia 21 sierpnia 1968
Warszawa, ul. Czarnieckiego 51

Nr wch.

10

Z A S W I A D C Z E N I E

Zaświadcza się na podstawie dokumentów archiwalnych,
że Ob. Wacław Michalczyk..... syn Idziego.....
..11.09.1896..... był zweryfikowany przed 1939 r. jako
powstańiec wielkopolski i ujęty w ewidencji Biura Historycznego
DOK - VII w Poznaniu pod nr .10054....

w zgodności odpisu z oryginałem
stwierdzam
Borek, dnia 17. 10. 1968
SEKRETARZ MIEJSKI
(Maria Michalczyk)

S Z E F

/Pieczęć okrągła z napisem Centralne Archiwum Wojskowe
CENTRALNEGO ARCHIWUM WOJSKOWEGO
z napisem Centralne Archiwum Wojskowe
Podpis nieczytelny/

Zaświadczenie potwierdzające weryfikację Wacława Michalczyka jako powstańca wielkopolskiego, 1968 r.

Kolekcja Stanisława Rogalki *(oprac. Alicja Bodylska)*

Stanisław Rogalka, syn Józefa i Elżbiety z d. Krystek, urodził się 15 kwietnia 1907 r. w Rzemiechowie pow. Krotoszyn. W 1932 r. zawarł związek małżeński z Heleną Nowak. Małżeństwo doczekało się dwóch synów: Kazimierza (ur. w 1933 r.) i Władysława (ur. w 1939 r.) oraz córki Genowefy (ur. w 1934 r.).

Pracował w zawodzie siodlarza. Na początku lat 30. XX w. zamieszkał wraz z rodziną we Włoszakowicach pow. leszczyński.

W przededniu wybuchu II wojny światowej otrzymał powołanie do 9. Pułku Ułanów Małopolskich. Walczył w kampanii wrześniowej. 19 września 1939 r. przedostał się na Węgry, gdzie został internowany. W czerwcu 1940 r. wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych na terenie Syrii. Otrzymał przydział do Pułku Ułanów Karpackich i wziął udział w kampanii libijskiej, gdzie walczył m.in. w bitwie o Tobruk. W 1944 r. uczestniczył w kampanii włoskiej,

Stanisław Rogalka, Bliski Wschód,
ok. 1940–1943

Ślub Heleny Nowak i Stanisława Rogalki, 1932 r.

walczył pod Monte Casino. Odnosił ciężkie rany 21 maja 1944 r. w czasie zdobywania wzgórza Passo Corno. Tego samego dnia zmarł.

Spoczął na Polskim Cmentarzu Wojennym w Casamassima we Włoszech.

Otrzymał liczne odznaczenia: Krzyż Walecznych, Honorową Odznakę za Rany i Kontuzje, Krzyż Pamiątkowy Monte Cassino i brytyjskie: The 1939–45 Star, Africa Star, Italy Star i Defence Medal.

Stanisław Rogalka (stoi drugi od prawej), Bliski Wschód, ok. 1940–1943

Stanisław Rogalka (stoi drugi od lewej), Bliski Wschód, ok. 1940–1943

Komenda Uzupełnień Nr.4
Nr.4 Pol.Reer.Station
L.dz.6134/F.A./1552/47
Sp;kpr.ROGALKA Stanisław
Nr.ewid.1907/2/III
Przedowe zawiadomienie o zgonie

Qassassin-Egipt dnia 15 czerwca 1947
Pani ROGALKA Helena
Włoszakowice pow.Lesno
Wlkp. POLSKA ;.

Sp;kpr.ROGALKA Stanisław syn Józefa i Elżbiety z domu
Krystek ur.dnia 15.IV.1907 w m.Rzemlechów, zmarł dnia 21 maja 1944
w 65 British Gen.Hospital w Neapolu Włochy, wskutek ran odniesionych
w Walce o Wolność i Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej w oza-
sie wypadu pulku na wzgórce 883 Passo Corno.

Pochowany Cm.Alianki w Naples Sendello Nr.gr.Bz 2;

Komendant Uzupełnień
major.

Pismo potwierdzające śmierć i pochówek Stanisława Rogalki, 1947 r.

Sp. Rogalka
Stanisław
1907/2/III P.U. Korp.
jest uprawniony do noszenia
KRZYŻA WALECZNYCH
z
nadanego rozkazem pers. 2. Kor-
pusu Nr. 160/46
M. p., 9 grudnia 1947
DOWÓDCA 2. KORPUSU
Dziennik Polowa

DOWÓDZTWO 2. KORPUSU
ODDZIAŁ PERSONALNY
LEGITYMACJA
Nr. 13950
upoważniająca do noszenia
KRZYŻA WALECZNYCH

Legitymacja upoważniająca do noszenia Krzyża Walecznych, 1947 r.

Nr. 35

Wiesenfeld am 18. April 1907.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit

nach

der taufte,
der Amhansius Josef Rogalka

wohnhaft in Rzemichow

Religion, und zeigt an, daß von der
Leibhaftig Rogalka geboren
Kryssek, seiner Ehefrau,

wohnhaft bei ihm Religion,

zu Rzemichow in seiner Wohnung
am fünfzehnten April des Jahres
tausend neunhundert und sieben, nach mittags
um acht einhalb Uhr ein Knabe
geboren worden sei und daß das Kind den Vornamen
Stanislaus erhalten habe.Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben.
guz. Josef Rogalka

Der Standesbeamte.

guz. Jaeschke

Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt
Wiesenfeld am 18. April 1907.

Der Standesbeamte.

Jaeschke

Córka Stanisława Rogalki, Genowefa z synem Romanem, 1965 r.

- oznacz dla odbiorcy -
Zakład
Überprüfungs-Schein
Odschal
w Penale
Wydziel. Wypisy Best II

Włoszakowice, dnia 30.01.1970 r.

Do Komendy Milicji Obywatelskiej w Lesznie

WNIOSEK

o wydanie dowodu osobistego — tymczasowego zaświadczenia tożsamości*)

Niniejszym proszę o wydanie mi dowodu osobistego — tymczasowego zaświadczenia tożsamości*)

- Nazwisko ROGALKA
- Imię (imiiona) Helena
- Nazwisko panieńskie i z poprzedniego małżeństwa Nowak
- Używane pseudonimy Radue
- Imiona rodziców i nazwisko panieńskie matki Stef. Anna - Jan
- Data urodzenia 24 kwietnia 1915
(dzień, miesiąc i rok)
- Miejsce urodzenia Łódź por.
(miasto, powiat, ulica, nr domu, nr lokalu)
(miasto, powiat, ulica, nr domu, nr lokalu)
- Stan cywilny wdowa
- Imię współmałżonka Stanisław
- Nazwisko panieńskie żony
- Wykształcenie 4 M. szk. Podst.
- Zawód wyuczony
- Zawód wykonywany
21. Dzieci (również inne osoby znajdujące się pod pieczęcią):

14. Miejsce pracy remiska
(nazwa zakładu pracy)15. Narodowość Polska
(i adres)16. Obywatelstwo Polskie17. Stosunek do powołanego obowiązku wojskowego nie podlegam

18. Miejsce zamieszkania:

a) obecne Włoszakowice ul. Zachodnia 2
(miasto, powiat, ulica, nr domu, nr lokalu)

b) poprzednie

19. Nazwisko lub pseudonimy używane poprzednio Radue

20. Rysopis:

wzrost 1.55 oczy jasno niebieskieznaki szczególne Radue

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia (dzień, miesiąc, rok)	Stopień pokrewieństwa

*) Niepotrzebne skreślić.

Kolekcja Leona Rozpendowskiego *(oprac. Alicja Bodylska)*

Leon Rozpendowski, Leszno,
1945 r.

Pelagia z Frankiewiczów
Rozpendowska (1899–1971),
Leszno, lata 40. XX w.

Leon Rozpendowski urodził się 24 marca 1897 r. w Szewcach, pow. Grodzisk. Był synem Stanisława Rozpendowskiego, leśnika, i Salomei z d. Rakowskiej.

W latach 1907–1911 uczęszczał do szkoły powszechnej w Bruczkowie, niedaleko Borku Wielkopolskiego. Brał udział w I wojnie światowej jako ochotnik na Bałkanach. Z opowieści rodzinnych wynika, że otrzymał wówczas Medal Wojenny – odznaczenie wojenne Imperium Osmańskiego, określane często jako Medal Żelaznego Półksiężycza. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę zamieszkał w Krzycku Wielkim, gdzie prowadził pensjonat nad jeziorem. Do Leszna przeprowadził się w styczniu 1922 r.

15 września 1923 poślubił w Lesznie Pelagię Frankiewicz, córkę Franciszka Frankiewicza, powstańca wielkopolskiego. Małżeństwo Rozpendowskich miało dwoje dzieci: Wirginię (ur. w 1924 r.) i Tadeusza (ur. w 1926 r.).

Leon w 1923 r. otworzył przy ul. Kościelnej własny zakład artystyczny: pracownię dekoracyjno-artystyczną i wypożyczalnię kostiumów teatralnych, który w latach 30. XX w. nosił nazwę „Rozpend – artystyczna pracownia godeł”. Zajmował się reklamą artystyczną, dekoracjami i rekwizytami teatralnymi oraz kostiumami dla Objazdowego Teatru Lalek, działającego w tamtych czasach Lesznie. Specjalizował się w malowaniu sztandarów, dyplomów, herbów, monogramów, obrazów olejnych, malowaniu na szkle i pod szkłem. Pracował przy odnawianiu kościołów, m.in. projektował i budował ołtarze, malował obrazy na chorągiewkach kościelnych i feretronach. Wraz z synem Tadeuszem inwentaryzował zabytkowe bramy i furtki Leszna.

W czasie II wojny światowej, w skrytce w domu, gdzie mieszkał, przechowywał z narażeniem życia wykonane przez Niemców fotografie, dokumentujące rozstrzelanie 21 października 1939 r. na pl. Tadeusza Kościuszki obywateli polskich. Po wojnie przekazał je Komisji Badania Zbrodni Niemieckich.

Leon Rozpendowski ze szwagrem Marianem Frankiewiczem w oknie kamienicy przy ul. Wolności 9 w Lesznie, 1943 r.

Zdjęcie ślubne córki Leona, Wirginii Rozpendowskiej i Marka Suchorskiego, 1948 r.

W latach powojennych był bardzo aktywny zawodowo. W 1946 r. był współzałożycielem Sekcji Plastyków, należał także do komitetów organizacyjnych wystaw, imprez towarzyskich i sportowych. W swych obrazach często podejmował tematykę historyczną, m.in. w dziełach: „Bitwa pod Płowcami”, „Bitwa pod Lenino”, „Obrona Częstochowy”, „Obrona Głogowa” czy „Lisowczyk”. Jednym z największych jego artystycznych dzieł była namalowana wspólnie z Karolem Stobieckim panorama pt. „Bitwa na Psim Polu”. Obraz o wymiarze 37 na 5 metrów zaprezentowano w Lesznie na Wystawie Rolniczo-Przemysłowej, odbywającej się z okazji 400-lecia nadania praw miejskich Lesznu. Panoramę zaprezentowano także na Wystawie Ziemi Odzyskanych we Wrocławiu w 1948 r., gdzie prawdopodobnie bezpowrotnie zaginęła.

Zginął śmiercią tragiczną we własnym domu. Zamordował go 10 lipca 1972 r. mężczyzna, który wynajmował u niego pokój. Pochowany został 15 lipca na cmentarzu przy ul. Kąkolewskiej.

Zdjęcie ślubne Zofii Frankiewicz i Jana Rynowieckiego. Siedzą, od lewej: Leon Rozpendowski, Joanna Radziejewska, Antoni Rynowiecki, Zofia z Frankiewiczów i Jan Rynowiec, Maria Frankiewicz. Wyżej pierwsza od lewej stoi Bolesława Bryl, trzeci Teofil Radziejewski. W najwyższym rzędzie od lewej stoją: Pelagia Rozpendowska, Roman Bryl, czwarty Tadeusz Rozpendowski, szósta Maria Frankiewicz i siódma Wirginia Suchorska, Leszno, 1948 r.

Karta komunijna wykonana i wypisana przez Leona Rozpendowskiego, Leszno, 1966 r.

Kolekcja Franciszka Staškowiaka (oprac. Alicja Budyńska, Elżbieta Hejnowicz-Wojciechowska)

Franciszek Staškowiak, II poł. lat 20. XX w.

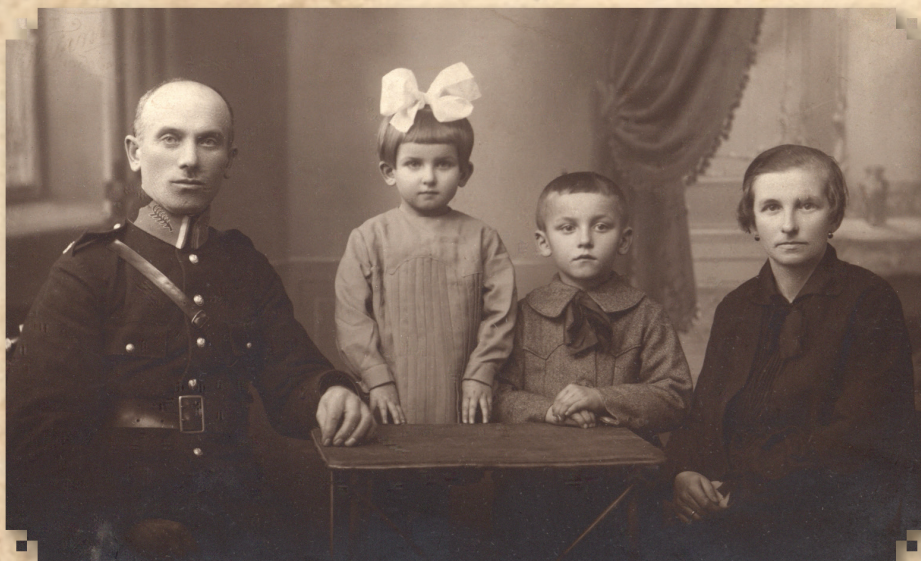
Franciszek Staškowiak urodził się w Powidzu (pow. słupecki) 14 stycznia 1886 r. Był synem mistrza młynarskiego Józefa Staškowiaka i Marii z d. Kaźmierskiej. W latach 1893–1901 uczęszczał do Katolickiej Szkoły Ludowej w Wójcinie.

26 października 1920 r. zawarł w Lesznie małżeństwo z Pelagią Stenzel. Małżeństwo doczekało się syna Mariana (ur. w 1921 r.) i córki Haliny (ur. w 1923 r.).

Był podoficerem. Służył w 55. pułku piechoty w garnizonie Leszno. W 1922 r. przeszedł do Polskiej Policji Państwowej. W 1926 r. ukończył Szkołę Policyjną w Nowogrodku. Na starszego posterunkowego awansował 1 stycznia 1938 r. Do wybuchu wojny w 1939 r. pracował na posterunku Leszno-Wieś.

Zaraz po wybuchu wojny w 1939 r. Franciszek Staškowiak wraz z rodziną ewakuował się w kierunku Warszawy. Rodzina rozdzieliła się w Mogilnie. Franciszek kierował się dalej na wschód, a jego żona i dzieci udały się do Wójcina, gdzie mieszkali rodzice Franciszka.

Franciszek dostał się do niewoli radzieckiej i był internowany w obozie dla jeńców wojennych w Ostaszkowie. Zamordowany został przez NKWD w Kalininie (Twer) wiosną 1940 r., wraz z innym funkcjonariuszami Polskiej Policji Państwowej.

Franciszek i Pelagia Staškowiak z synem Marianem i córką Haliną, ok. 1926 r.

Franciszek Staškowiak (pierwszy z lewej, w mundurze policyjnym), Leszno, lata 30. XX w.

Franciszek Staškowiak, II poł. lat 30. XX w.

Pelagia Staškowiak, 1953 r., z zasobu APL

POLSKI CZERWONY KRZYŻ
ZARZĄD GŁÓWNY
BIURO INFORMACJI I POSZUKIWAŃ
Nr. B. Inf. 147022/P

Bank Gdański z siedzibą w Gdańsku
IV Oddział Warszawa
Nr konta 300009-4444-132

Warszawa, dnia 1990-12-21 199... r.
Mokotowska 14, Tel. 28-52-01
Adres pocztowy:
00-950 Warszawa, skrytka poczt. Nr 47

Pen
Marian STAŠKOWIAK
55 Pułk Piechoty 19/1
64-100 Leszno

Biuro Informacji i Poszukiwań Polskiego Czerwonego Krzyża
odpowiadając na list Pana w sprawie uzyskania zaświadczenia
potwierdzającego śmierć w obozie w Ostaszkowie STAŠKOWIAK
Franciszek, ur. 14. I. 1886 r., s. Józefa i Marii przekazujemy
posiadane informacje:

STAŠKOWIAK Franciszek, ur. 1887 r., s. Józefa przebywa-
jący w obozie dla jeńców wojennych w Ostaszkowie figuruje na
wykazie sporządzonym przez NKWD w Moskwie w kwietniu 1940 r.
/str. 12 poz. 94/ z poleceniem przekazania do dyspozycji szefa
Zarządu NKWD Kalinińskiej obł.

Należy przyjąć, że wyżej wymieniony został zamordowany
w 1940 r.

Podstawa: 1. str. PCK-73050

kserokopie dokumentów przekazanych
w kwietniu 1990 r. przez władze re-
dzieckie-opracowane przez "Rodzinę
Katyńską" i PCK.

Kierownik Biura
Informacji i Poszukiwań

/Elżbieta Rej/

dc

Zaświadczenie o pobycie Franciszka Staškowiaka w obozie w Ostaszkowie, 1990 r.

Jedyną pamiątką po zamordowanym była otrzymana przez rodzinę w grudniu 1939 r. kartka ze Związku Radzieckiego, z miejscowości Ostaszków, o treści: „Jestem w obozie, żyję i czuję się zdrow. Trzymajcie się zawsze razem. Bóg z Wami”. Bliscy przechowywali kartkę przez całą wojnę, kiedy jednak zaczęli ich nęhać funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa, którzy dopytywali o miejsce pobytu Franciszka, kartkę zniszczono, obawiając się represji.

Postanowieniem Sądu Grodzkiego w Lesznie został uznany za zmarłego dnia 31 grudnia 1946 r.

Odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi, Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę i Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

19 **KATYŃ** 40

STOWARZYSZENIE ZRZESZAJĄCE RODZINY
JEŃCÓW POLSKICH INTERNOWANYCH W OBOZACH
KOZIELSK, STAROBIELSK, OSTASZKÓW
ZAMORDOWANYCH W KATYNIU
I INNYCH MIEJSCACH NA TERENIE ZSRR

KATYŃ
STOWARZYSZENIE W POZNANIU

Poznań, dnia 21 czerwca 1992

Z A Ś W I A D C Z E N I E

Zarząd Stowarzyszenia "KATYŃ" w Poznaniu na podstawie posiadanej dokumentacji, uzupełnionej relacjami ustnymi członków rodziny potwierdza, że

st.post.PP Franciszek STAŚKOWIAK
syn Józefa, urodzony 14 stycznia 1886 roku

był jeńcem wojennym internowanym w obozie w Ostaszkowie i wiosną 1940 roku został zamordowany w Kalininie (Twer).

Wymieniony jest na liście śmierci NKWD ZSRR z dnia 1 kwietnia 1940 r. pod poz. 94 - pagina arch. 12.

Zaświadczenie otrzymuje syn Marian STAŚKOWIAK zamieszkały w Lesznie, ul.55 Pułku Piech. 19 m.1

Za Zarząd
Stowarzyszenia "KATYŃ"

Jadwiga Pęgłerska
Jadwiga Pęgłerska

Zaświadczenie o pobycie Franciszka Staśkowiaka w obozie w Ostaszkowie i zamordowaniu w Kalininie, 1992 r.

Stanisław Walkowiak, Bockenem (Dolna Saksonia, Niemcy),
ok. 1940 r.

Stanisław Walkowiak (stoi), Bockenem (Dolna Saksonia,
Niemcy), ok. 1940 r.

Młody Niemiec poskarżył się rodzicom, a ci donieśli o incydencie władzom. Stanisława ukrył życzliwy rolnik, który miał syna o podobnym wyglądzie i w zbliżonym wieku. Aresztowany 30 lipca 1942 r., przebywał kilka tygodni w więzieniu w Hildesheim. Orzeczono wobec niego półtora roku więzienia za ciężkie uszkodzenie ciała syna niemieckiego gospodarza. Następnie przeniesiono go do zakładu karnego w Hanowerze, a 16 listopada 1943 r. do zakładu karnego w Rąwiczu. W ramach odbywanego wyroku pracował w Miejskiej Górze, gdzie znajdował się oddział rawickiego więzienia.

25 lutego 1944 r., został zwolniony z więzienia. Był w tak złym stanie zdrowia, że po niecałych dwóch miesiącach zmarł nad ranem 16 kwietnia 1944 r.

Niezwykłe historie zwykłych ludzi. Archiwa Rodzinne Niepodległej.

Edycja 2023

WYSTAWA

Scenariusz: Alicja Bodylska

Opracowanie graficzne: MBP w Lesznie – Irena Walachowska

KATALOG

Wybór materiałów i opracowanie merytoryczne: Alicja Bodylska

Opracowanie graficzne, skład i projekt okładki: MBP w Lesznie – Irena Walachowska

Redakcja językowa: Janina Chodera

Reprodukcje fotografii i dokumentów: Mateusz Gano

Na okładce wykorzystano zdjęcie Franciszka Staškowiaka z II poł. lat 30. XX w. oraz zaświadczenie o pobycie Franciszka Staškowiaka w obozie w Ostaszkowie i zamordowaniu w Kalininie, 1992 r.

Wydawca

Archiwum Państwowe w Lesznie

ul. Solskiego 71

64-100 Leszno

www.archiwum.leszno.pl

(65) 526-97-19

Copyright by Archiwum Państwowe w Lesznie, 2023

ISBN 978-83-962751-4-1

Druk: Poligrafia Salezjańska w Krakowie